

Dr hab. Zbigniew Podgórski, prof. nadzw. UKW

Zakład Geografii Fizycznej i Kształtowania Krajobrazu
Instytut Geografii, Wydział Kultury Fizycznej, Zdrowia i Turystyki
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego
85-064 Bydgoszcz, ul. Chodkiewicza 30

Recenzja osiągnięć naukowych i aktywności naukowej dr Agnieszki Latochy

Sylwetka

Dr Agnieszka Latocha ukończyła w 2000 r. studia geograficzne na Wydziale Nauk Przyrodniczych Uniwersytetu Wrocławskiego, ze specjalnością geografia fizyczna (geomorfologia). Podstawą uzyskania tytułu zawodowego magistra geografii była praca dyplomowa wykonana pod kierunkiem dra hab. Piotra Migonia, pt. *Wpływ budowy geologicznej na rzeźbę w północnej części Gór Bystrzyckich*.

Działalność naukową rozpoczęła w 2000 r., wraz z podjęciem studiów doktoranckich. Jej duża aktywność i rzetelna praca przyczyniły się do szybkiego wzbogacenia zasobów wiedzy i udoskonalenia warsztatu pracy. Badania naukowe koncentrowały się przede wszystkim na problematyce zmian środowiska geograficznego Sudetów wskutek antropopresji związanej z rozwojem osadnictwa i gospodarczą działalnością człowieka. Uczestniczyła w wyjazdach terenowych oraz w 5 seminariach i konferencjach naukowych, podczas których wygłaszała referaty (m.in. *Long-term human-induced environmental change in the Sudetes Mountains, SW Poland* – Londyn, 2003 – *International Annual Conference of Royal Geographical Society with the Institute of British Geographers*), prezentowała postery lub zabierała głos w dyskusji. Ponadto, odbyła: studia w ramach programu Socrates-Erasmus (4 m-ce) na University of Sterling (Wielka Brytania, 2000); staż badawczy (2 pobyty po 1 m-cu) w Parku Narodowym Glenveagh (Irlandia, 2001, 2002); uczestniczyła (5 dni) w szkoleniu *Research Design Short Course for Geomorphology Students* British Geomorphological Research Group and International Association of Geomorphologists. (Windsor, Cumberland Lodge, Wielka Brytania, 2002); oraz zrealizowała pobyt studyjny w ramach studiów doktoranckich (3 m-e) na University College Cork (Irlandia, 2003).

Zgromadzony materiał naukowy został wykorzystany do napisania 19 publikacji, przy czym wyniki badań szczegółowych prowadzonych w latach 2002-2004 w ramach grantu promotorskiego KBN nr 3 P04E 042 23 (kierownik grantu: dr hab. Piotr Migoń) stały się podstawą do przygotowania dysertacji doktorskiej. Pomyślne zakończenie tego etapu własnych badań nastąpiło w listopadzie 2004 r. publiczną obroną pracy doktorskiej nt.

Przemiany środowiska przyrodniczego w wybranych dolinach Sudetów Kłodzkich w warunkach antropopresji. Promotorem dysertacji był dr hab. Piotr Migoń, a recenzentami: prof. dr hab. Kazimierz Klimek oraz dr hab. Władysław Hasiński.

Dalszy rozwój naukowy dr Agnieszki Latochy nastąpił już w okresie zatrudnienia na stanowisku asystenta (16.02.2005-15.02.2006), a następnie adiunkta (od 16.02.2016), w Zakładzie Geomorfologii, Instytutu Geografii i Rozwoju Regionalnego, funkcjonującego w strukturze Wydziału Przyrodniczego Uniwersytetu Wrocławskiego. Okres ten charakteryzuje kontynuacja badań nad wpływem dawnych i współczesnych aktywności gospodarczych na środowisko i krajobraz oraz badania dotyczące długookresowego rozwoju rzeźby terenu. Ponadto w sferze zainteresowań pozostały obszary polarne oraz geoturystyka. Śledząc tematykę prac, można dostrzec stopniowe rozszerzanie się zainteresowań badawczych Habilitantki – od zagadnień czysto fizycznogeograficznych do udanych prób kompleksowego i syntetycznego ujęcia relacji człowiek-środowisko, czego przejawem między innymi jest 6 prac dotyczących rekonstrukcji środowiska z wykorzystaniem metod badawczych geografii historycznej, czy też dyskusja zagadnień metodycznych. Badania zostały zrealizowane w ramach działalności statutowej, ze środków finansowych stanowiących tzw. fundusz badań własnych oraz z funduszy zewnętrznych, np. Stypendium dla Młodych Naukowców Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej – 2006 r. (z przedłużeniem na 2007 r.), grantu konferencyjnego dla młodych naukowców Fundacji Nauki Polskiej (na udział w międzynarodowej konferencji *Global change in mountain regions* w Wielkiej Brytanii (Perth) – 2005. Była kierownikiem 2 projektów naukowych i wykonawcą w 7 kolejnych.

Dr Agnieszka Latocha odbyła (po uzyskaniu stopnia naukowego doktora) 10 staży naukowych i wyjazdów studyjnych. Do najważniejszych należą: wyjazd do Herder-Institut für historische Ostmitteleuropaforschung (Marburg, Niemcy), w ramach stypendium naukowego na realizację projektu *Demographic, land use and landscape changes in Kłodzko County (Grafschaft Glatz) from the second half of the 18th century until present* (3 m-ce w 2015 r.); staż naukowo-dydaktyczny na Uniwersytecie Kolumbii Brytyjskiej w Vancouver (Kanada) (3 m-ce w 2015 r.); wizyta studyjna odbyta na Uniwersytecie Humboldta w Berlinie (5 dni w 2014 r.) oraz udział w trzech wyprawach polarnych Uniwersytetu Wrocławskiego na Spitsbergen (2004, 2005 i 2007 r.).

Badania naukowe dr Agnieszki Latochy mają często wymiar aplikacyjny dzięki Jej ścisłej współpracy z jednostkami samorządowymi, biurami projektowymi (np. Biurem Projektowym „Syntech” Synowiec i Juda Sp.J., Jelenia Góra) lub instytucjami stymulującymi rozwój regionu (np. Agencją Rozwoju Regionalnego „Agroreg” S.A., Nowa Ruda). Efektem tych działań są prace eksperckie wykonane samodzielnie lub w ramach zespołów eksperckich, np. analizy krajobrazowe dla Instytutu Rozwoju Terytorialnego we Wrocławiu w celu opracowania polityki krajobrazowej dla Dolnego Śląska – reprezentacja IGiRR (2013).

Habilitantka jest autorem dokumentacji powstałej w latach 2011-2012, w ramach ogólnopolskiego programu „Mała retencja wodna na obszarach górskich”; opracowań ekofizjograficznych dla planowanych farm wiatrowych; prognoz oddziaływania na środowisko do projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego; inwentaryzacji przyrodniczych oraz opracowań dotyczących walorów krajobrazowych (np. waloryzacji krajobrazu na potrzeby rozwoju turystyki).

Dr Agnieszka Latocha w ciągu blisko 17 lat działalności naukowej, trafnie i bardzo skutecznie łączy obowiązki badacza i organizatora pracy naukowej. Jest autorem lub współautorem 133 publikacji (artykułów naukowych, monografii, rozdziałów w monografiach, monografii i artykułów popularnonaukowych oraz notatek i komunikatów). Potrafi skutecznie pracować w zespole, czego wyrazem są prace koncepcyjne i redakcyjne, które zaowocowały wydaniem 3 zbiorowych monografii naukowych. Uczestniczyła z referatem, posterem lub głosem w dyskusji w 101 konferencjach, seminariach i warsztatach naukowych (w tym w 30 konferencjach zagranicznych). Owocna współpraca z pracownikami naukowymi ośrodków krajowych i zagranicznych stanowi, obok zdobytego doświadczenia, istotny impuls dalszej intensyfikacji badań naukowych, w szczególności w zakresie geografii fizycznej. Jako znany popularyzator wiedzy geograficznej bierze aktywny udział m.in. w pracach *Stowarzyszenia Geomorfologów Polskich*, *Komisji Krajobrazu Kulturowego Polskiego Towarzystwa Geograficznego* oraz *International Association of Landscape Ecology*.

Dorobek naukowy, doświadczenie oraz zaangażowanie w działalność Instytutu Geografii Uniwersytetu Wrocławskiego sprawiają, że dr Agnieszka Latocha jest kompetentnym i cenionym nauczycielem akademickim. Za osiągnięcia naukowe uzyskała w 2006 r. Nagrodę JM Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego

Dorobek naukowy

Dr Agnieszka Latocha posiada dorobek naukowo-badawczy, którego wyznacznikami są: liczba 133 publikacji; współredagowanie 3 prac monograficznych; kierowanie 2 projektami badawczymi, wykonawstwo w 7 projektach naukowych; udział w realizacji tematów badań statutowych oraz recenzje artykułów do czasopism naukowych.

Po uzyskaniu doktoratu Habilitantka uczestniczyła, w 77 konferencjach naukowych, w tym w 27 konferencjach zagranicznych (m.in. 2016 – Praga, *Central European Conference of Historical Geographers*; 2013 – Paryż, *8th International Conference (IAG) on Geomorphology pt. "Geomorphology and Sustainability"*; 2012 – Berlin, *2nd International Landscape Archaeology Conference*; 2011 – Pekin, *The 8th World Congress of the International Association for Landscape Ecology*; 2010 – Perth (Szkocja), *Conference on "Global Change and the World's Mountains"*; 2006 – Pécs (Węgry), *IAG/AIG Working Group pt. "Human Impact on the Landscape"*). Na 44 konferencjach wygłosiła referaty, których była

autorem lub współautorem (w 7 przypadkach), na kolejnych 15 – przedstawiła postery (6 z nich we współautorstwie), a podczas pozostałych zwykle zabierała głos w dyskusji. Najczęściej referaty wygłaszane były w języku polskim, przy czym tezy 17 referatów (na konferencjach zagranicznych i międzynarodowych) zostały zaprezentowane w języku angielskim lub niemieckim. Także większość posterów (9/15) została przygotowana w wersji anglojęzycznej.

Sporządzony przez Habilitantkę wykaz osiągnięć w pracy naukowo-badawczej obejmuje 19 publikacji przed doktoratem, 114 publikacji po doktoracie oraz 3 współredakcje monografii. Dorobek z lat 2004-2017 tworzą: cykl 8 prac składających się na habilitacyjne osiągnięcie naukowe (o którym mowa w art. 16 ust. 2, *Ustawy o stopniach naukowych...*), a ponadto: 7 artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach znajdujących się w bazie *Journal Citation Reports*, 3 monografie, 3 współredakcje monografii, 28 rozdziałów w monografiach, 24 artykuły w recenzowanych wydawnictwach zbiorowych, 7 notatek, recenzji i komunikatów naukowych, a także 2 monografie i 35 artykułów popularnonaukowych. Analizując autorstwo 77 publikacji naukowych (wydanych po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, ale nie wchodzących w skład dzieła habilitacyjnego): w przypadku 54 publikacji dr Agnieszka Latocha jest jedynym autorem (70,1%), a 23 artykuły, notatki i rozdziały w monografiach napisała we współautorstwie (29,9%). Warto jednak zauważyć, że (w przypadku publikacji współautorskich) nieznacznie częściej jest drugim z autorów (52,2% prac) niż pierwszym (47,8% prac). Znaczącą część publikacji, stanowiących naukowy dorobek Habilitantki (blisko 1/3) stanowią opracowania wydane w języku angielskim.

Dr Agnieszka Latocha publikuje wyniki swoich badań zarówno w czasopismach polskich, jak i zagranicznych, np. *Geomorphology* (3 publikacje), *Problemy Ekologii Krajobrazu* (4), *Przegląd Geograficzny* (3), *Zeitschrift fur Geomorfologie* (2), *Przyroda Sudetów* (4), *Catena* (1), *Applied Geography* (1), *Landscape Research* (1), *Journal of Maps* (1), *Geografia, Fisica e Dinamica Quaternaria* (1), *Earth Surface Processes and Landforms* (1), *Geographia Polonica* (1), *Prace Komisji Krajobrazu Kulturowego PTG* (1), *Landform Analysis* (1), *Geoturystyka* (1). Ważnym osiągnięciem naukowym jest publikowanie artykułów w czasopismach z tzw. listy filadelfijskiej oraz cytowanie Jej prac w wysokopunktowanych czasopismach wyróżnionych w *Journal Citation Reports*. Uzyskany przez Habilitantkę sumaryczny impact factor (średni 5-letni) według listy *Journal Citation Reports* (JCR) wynosi 23,619. Z kolei, liczba cytowań publikacji według bazy *Web of Science* (WoS) wynosi 66, a Indeks Hirscha według bazy *Web of Science* (WoS) – 5.

Publikacje naukowe autorstwa dr Agnieszki Latochy mieszczą się przede wszystkim w zakresach kilku nurtów badawczych. Są nimi:

- [A] wpływ przemian społeczno-gospodarczych na środowisko i krajobraz (studia przypadków relacji zmian zagospodarowania a przemian środowiska i krajobrazu (6

publikacji po doktoracie); zapis działalności człowieka w środowisku – rzeźba i osady; denudacja antropogeniczna (12); wpływ działalności człowieka na procesy fluwialne, w tym zdarzenia ekstremalne (6); relacja człowiek-środowisko w kontekście zrównoważonego rozwoju (2); społeczny wymiar przemian gospodarczo-krajobrazowych (3); przyrodnicze uwarunkowania gospodarki (1);

- [B] krajobraz kulturowy (13);
- [C] rekonstrukcje środowiska i gospodarki z wykorzystaniem metod badawczych geografii historycznej; w tym dyskusja zagadnień metodycznych (6)
- [D] długookresowy rozwój rzeźby terenu (6) – rozwój struktur płytowych, obszarów piaskowcowych, wpływ budowy geologicznej na rzeźbę w mezo- i makroskali;
- [E] badania polarne (4) – rozwój rzeźby fosylnych klifów morskich; rekonstrukcja intensywności historycznych i współczesnych spływów gruzowych na Spitsbergenie;
- [F] geoturystyka (6) – atrakcyjność obiektów i ich potencjał dydaktyczny.

Poza dziełem habilitacyjnym, najważniejsze znaczenie naukowe posiadają opracowania naukowe opublikowane w czasopiśmie znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JRC), które wnoszą wiele nowych wartości poznawczych, i dobrze reprezentują wskazane wyżej nurty badawcze:

- [A] Klimek K., **Latocha A. (50%)**, 2007, *Response of small mid-mountain rivers to human impact with special attention to the last 200 years; Eastern Sudetes, Central Europe*, *Geomorphology*, 92, s. 147-165.
- [A] **Latocha A.**, 2009, *Land use changes and longer-term human-environment interactions in a mountain region (Sudetes Mountains, Poland)*, *Geomorphology*, 108, s. 48-57.
- [A] **Latocha A.**, 2009, *The geomorphological map as a tool for assessing human impact on landforms*, *Journal of Maps*, vol. 2009, s. 103-107.
- [B] Migoń P., **Latocha A. (40%)**, 2008, *Enhancement of cultural landscape by geomorphology. A study of granite parklands in the West Sudetes, SW Poland*, *Geografia Fisica e Dinamica Quaternaria*, 31, s. 195-203.
- [B] **Latocha A.**, 2015, *Past human activities recorded in the landscape. A case study from the Glenveagh National Park, Ireland*, *Landscape Research*, 40, 3, s. 338-358.
- [D] **Latocha A. (60%)**, Migoń P., 2006, *Geomorphology of medium-high mountains under changing human impact: from managed slopes to nature restoration: a case study from the Sudetes, SW Poland*, *Earth Surface Processes and Landforms*, 31, s. 1657-1673.
- [E] Owczarek P., **Latocha A. (30%)**, Wistuba M., Malik I., 2013, *Reconstruction of modern debris flow activity in the arctic environment with the use of dwarf shrubs*

(south-western Spitsbergen) - a new dendrochronological approach, Zeitschrift für Geomorphologie, 57, Suppl. 3, s. 75-95.

W dorobku naukowym dr Agnieszki Latochy znajdują się doniesienia w formie notatek naukowych i komunikatów, które mają w znacznej części charakter przyczynków. **Warto jednak podkreślić, że kilka z tych publikacji posiada istotne znaczenie naukowe, bowiem dokumentują międzynarodową aktywność naukową Habilitantki**, np. *Geomorphic evidence of past human activity: examples from depopulated villages in the Sudetes Mountains, SW Poland*, [w:] W. Bebermeier, R. Hebenstreit, E. Kaiser, J. Krause (red.), Landscape Archaeology. Proceedings of the International Conference Held in Berlin, 6th – 8th June 2012, eTopoi - Journal for Ancient Studies, Special Volume 3 (2012), s. 331-334.

Dr Agnieszka Latocha uczestniczyła w 7 projektach naukowych, których tematyka dotyczyła m.in. adaptacji osadnictwa i gospodarki do warunków środowiska naturalnego w zachodnich Sudetach (2016-2019, grant NCN nr 2015/19/B/HS3/01752); geoekologicznych warunków środowiska przyrodniczego Parku Narodowego Gór Stołowych (2008-2011, grant MNiSW N R09-0029-04/2008); zmian użytkowania ziemi w dolinie Nysy Szalonej (we współpracy z Wageningen University, Holandia); zrównoważonego rozwoju obszarów górskich w Polsce, na przykładzie Kotliny Kłodzkiej (2007, FAO – „Sustainable Mountain Development TCP/POL/3004(A)”; przemian krajobrazu w regionie – Case Study Odra (2006-2007, grant wspomagający KBN dla projektu realizowanego w ramach 6 Programu Ramowego UE nr 5205/SPB/IBR/06). Istotną cechą większości wskazanych projektów jest, niezależnie od wartości naukowych, ich charakter interdyscyplinarny oraz wymiar aplikacyjny. Wynika on niewątpliwie z nawiązanej ścisłej i owocnej współpracy z jednostkami naukowymi i samorządowymi (w tym z Agencją Rozwoju Regionalnego w Nowej Rudzie). Dobrym przykładem są w tym przypadku prace wykonane w latach 2011-2014, w ramach grantu NCN nr 2011/01/B/HS3/03746 „Słownik historyczno-archeologiczny wsi śląskich w średniowieczu”, oraz wykonawstwo w ramach projektu „Krajobraz walorem turystycznym ziemi kłodzkiej” (2008). Natomiast, wyrazem dojrzałości naukowej dr Agnieszki Latochy jest kierowanie dwoma projektami naukowymi:

- *Zmiany użytkowania terenu na obszarze gór średnich – przyrodnicze uwarunkowania i konsekwencje; na przykładzie ziemi kłodzkiej*, 2010-2014 r., grant MNiSW nr NN306384539;
- *Demographic, land use and landscape changes in Kłodzko County (Grafschaft Glatz) from the second half of the 18th century until present*, 2015 r., Instytut Herdera w Marburgu.

Dr Agnieszka Latocha jest autorem 1 recenzji wydawniczej („Kłodzko - historickogeografický lexikon”, E. Semotanova et kolektiv (red.), Wyd. Academia, Praga

2015) oraz 15 artykułów do czasopism naukowych, m.in. *Applied Geography*, *Area*, *Czasopismo Geograficzne*, *Geoturystyka*, *International Journal of Environmental Studies*, *International Journal of Forestry Research*, *Landform Analysis*, *Moravian Geographical Report*, *Prace Geograficzne*.

Na podstawie szczegółowego zapoznania się z dorobkiem publikacyjnym stwierdzam, że Dr Agnieszka Latocha jest badaczem właściwie dokumentującym i rzetelnie wyjaśniającym uwarunkowania i procesy kształtowania się krajobrazów oraz zapis dawnej działalności człowieka w środowisku, w szczególności w formach rzeźby oraz w osadach stokowych i aluwialnych. **Uzyskane przez Nią wyniki badań mają istotne wartości poznawcze i aplikacyjne. Dobrze opanowała warsztat pracy naukowej, czego wyrazem jest publikowanie wyników badań w różnych formach i we współpracy z innymi autorami.**

Związek aktywności naukowej z działalnością dydaktyczną

Dr Agnieszka Latocha, jako nauczyciel akademicki Instytutu Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego, sprawowała opiekę promotorską łącznie nad 74 pracami dyplomowymi. Opieką o tym charakterze objęła: 22 studentów kierunków licencjackich (tj. 11 studentów geografii; 3 studentów ochrony środowiska oraz 8 studentów gospodarki przestrzennej); 27 studentów studiów magisterskich z kierunku geografia; 14 studentów studiów magisterskich z kierunku ochrona środowiska oraz 11 słuchaczy Studiów Podyplomowych „Ocena zasobów środowiskowych i zagrożeń środowiska”. Prowadziła szeroką gamę zajęć dydaktycznych, w tym wykłady (z ok. 25 przedmiotów), konwersatoria i ćwiczenia (z ponad 20 przedmiotów) oraz warsztaty terenowe, na kierunkach: geografia, gospodarka przestrzenna, ochrona środowiska, a także w ramach Studiów Podyplomowych dla Nauczycieli Geografii i Studiów Podyplomowych „Ocena zasobów środowiskowych i zagrożeń środowiska”, a także dla słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Spośród zrealizowanych zajęć dydaktycznych na uwagę zasługują przede wszystkim wykłady i ćwiczenia o tematyce związanej merytorycznym zakresem z badaniami własnymi. Dotyczy to wielu przedmiotów, na przykład takich jak: *Kształtowanie i ochrona środowiska* (wykład), *Człowiek w środowisku przyrodniczym* (wykład), *Przyrodnicze uwarunkowania gospodarki przestrzennej* (wykład i ćwiczenia), *Metody wykonywania opracowań ekofizjograficznych i ocen oddziaływania na środowisko* (wykład i ćwiczenia), *Geomorfologia* (ćwiczenia), *Globalne problemy geografii fizycznej* (wykład), *Archeologia krajobrazu* (wykład i ćwiczenia terenowe), *Antropopresja w środowisku* (wykład), *Oceny oddziaływania na środowisko* (wykład), *Ekologia i ochrona krajobrazu* (wykład).

Szczególną pozycję w działalności dydaktycznej zajmują wykłady promujące polską geografię w ośrodkach zagranicznych, np. wygłoszone w ramach wymiany kadry naukowo-

dydaktycznej „Erasmus” na Uniwersytecie Blaise Pascal w Clermont-Ferrand (2014) i Uniwersytecie w Lizbonie (2010) oraz wykłady na Uniwersytecie Masaryka w Brnie (2013) i Uniwersytecie Palackiego w Ołomuńcu (2013) – w ramach programu UE *Geoinovace*. Wprawdzie dr Agnieszka Latocha nie ma doświadczenia bezpośrednio związanego z prowadzeniem zajęć dydaktycznych na studiach doktoranckich, to jednak tą lukę z powodzeniem wypełnia współorganizowanie i współprowadzenie w latach 2006-2011 pod auspicjami Stowarzyszenia Geomorfologów Polskich pięciu edycji zajęć warsztatowych z geomorfologii dla doktorantów, tzw. Warsztatów Młodych Geomorfologów. Ponadto, jako uczestnik programu UE „Rozwój potencjału i oferty edukacyjnej Uniwersytetu Wrocławskiego szansą zwiększenia konkurencyjności Uczelni” odbyła 3-miesięczny staż naukowo-dydaktyczny na Uniwersytecie Kolumbii Brytyjskiej (Vancouver, Kanada, 2015) oraz 5-dniową wizytę studyjną na Uniwersytecie Humboldta (Berlin, Niemcy, 2014).

Praca dydaktyczna dr Agnieszki Latochy jest wysoko oceniona przez studentów, w tym przez obcokrajowców, np. uczestniczących w zajęciach prowadzonych na specjalizacji *Tourism: Geography of tourism of Asia and Australia* (wykład), *Geographical resources for tourism development worldwide* (wykład), *Sustainable development of tourism* (wykład i ćwiczenia). Istotnym rozszerzeniem działalności dydaktycznej Habilitantki jest kierowanie procesem zdobywania przez studentów geografii umiejętności formalnych i kierunkowych podczas ćwiczeń terenowych, np. z geomorfologii oraz prowadzenie specjalistycznych zajęć praktycznych dla sudeckich przewodników turystycznych, czy też zajęcia z edukacji regionalnej odbyte w kilku szkołach powiatu kłodzkiego. Źródłem cennych doświadczeń dydaktycznych dr Agnieszki Latochy są zajęcia autorskie (moduł „Geografia fizyczna - Geomorfologia”) przygotowane na potrzeby realizacji grantów ministerialnych, np. projektu *Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie ICT, języków obcych oraz drugiego przedmiotu*, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego – prowadzone na Podyplomowych Studiach Geografii dla Nauczycieli na Uniwersytecie Wrocławskim i Opolskim (2007). Za dokonania na polu dydaktycznym dr Agnieszka Latocha uzyskała Nagrodę JM Rektora UWr. (2011).

Działalność w zakresie popularyzowania wiedzy geograficznej

Habilitantka jest doświadczonym popularyzatorem wiedzy geograficznej, o czym świadczy opublikowanie 38 artykułów popularnonaukowych w czasopiśmie o zasięgu regionalnym i ogólnokrajowym (np. w czasopiśmie „Wszechświat”). Zakres tematyczny tych prac określają przede wszystkim wyniki własnych badań nad archeologią krajobrazu, krajobrazami kulturowymi i historią osadnictwa, oraz dążenia Autorki do wdrożenia idei „czytania krajobrazu” w odniesieniu do zanikłych lub zanikających jednostek osadniczych.

Ponadto, Habilitantka wydała reportaże przybliżające złożone problemy gospodarowania i życia w peryferyjnych terenach Sudetów. Szczególną pozycję zajmują publikacje o charakterze literackim oraz dwie książki popularnonaukowe: *Irlandia. Moje ścieżki* (Wrocław, 2008) i *My Arctic Summer* (Dunbeath, 2013). Uznanie wzbudza liczba kilkudziesięciu wykładów i prelekcji popularnonaukowych wygłoszonych w ramach cyklicznych spotkań i imprez, m.in. Dolnośląskiego Festiwalu Nauki, Oddziału Wrocławskiego PTG, Oddziału Wojskowego PTTK we Wrocławiu, Muzeum Przyrodniczego w Jeleniej Górze, Festiwalu Kultur Świata im. Tony'ego Halika w Obornikach Śląskich, Festiwalu im. Olgierda Budrewicza „Równoleżnik Zero” we Wrocławiu, we Wrocławskim Centrum Doskonalenia Nauczycieli, w Bibliotece Miejskiej „Turystycznej” we Wrocławiu, w ramach „wieczorynek” Studenckiego Koła Przewodników Sudeckich, w ramach spotkań Towarzystwa Polsko-Irlandzkiego w Poznaniu i Lublinie oraz w szkołach województw dolnośląskiego i wielkopolskiego.

Aktywność organizacyjna

Działalność dr Agnieszki Latochy o charakterze organizacyjnym obejmuje m.in. przygotowanie warsztatów i ćwiczeń terenowych dla studentów oraz słuchaczy studiów podyplomowych, pełnienie funkcji opiekuna Studenckiego Koła Naukowego Geografów (Wyróżnienie i Dyplom JM Rektora UW. za „wkład w naukowy rozwój studentów” – 2010, 2011), prowadzenie zajęć w ramach kwalifikacyjnych studiów podyplomowych w zakresie nauczania geografii w szkołach ponadpodstawowych oraz udział w pracach komitetu redakcyjnego *Czasopisma Geograficznego* w latach 2001-2015.

Wartymi zauważeniami są: angażowanie się dr Agnieszki Latochy w działalność krajowych stowarzyszeń oraz towarzystw naukowych, np. *Stowarzyszenia Geomorfologów Polskich* (od 2004), w którym latach 2005-2011 pełniła funkcję Sekretarza Zarządu Głównego, oraz aktywność w ramach *Komisji Krajobrazu Kulturowego* (od 2017) *Polskiego Towarzystwa Geograficznego* (od 2007). Z kolei na polu międzynarodowym warto dostrzec Jej inicjatywę, która doprowadziła do stworzenia Grupy roboczej HIMME (*Human Impact on Mid-Mountain Environments*) (działalność w latach 2004-2007), oraz członkostwo w *International Association of Landscape Ecology* (od 2010).

Dr Agnieszka Latocha, po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, aktywnie uczestniczyła w organizacji 9 imprez naukowych, tj. konferencji (m.in. Międzynarodowej Konferencji *Sandstone Landscapes III, Diversity, Ecology and Conservation* – 2012, Kudowa-Zdrój) oraz warsztatów (np. Warsztatów Spitsbergeńskich – 2006, Wrocław, połączonych z obchodami 35-lecia Stacji Polarnej UW. im. S. Baranowskiego). W szeregu przypadkach wkład ten poza działaniami czysto organizacyjnymi obejmował także współprowadzenie części sesji

terenowych lub zajęć warsztatowych, co w szczególności dotyczy cyklicznie prowadzonych Warsztatów dla Młodych Geomorfologów. W zakres szerokiej działalności organizacyjnej wchodzi także utworzenie autorskiego programu i kierownictwo *Studiów Podyplomowych Ocena zasobów środowiskowych i zagrożeń środowiska* (2011-2013).

Wniosek

Dr Agnieszka Latocha, po uzyskaniu stopnia naukowego doktora, zgromadziła duży i cenny dorobek naukowy. Legitymuje się bogatym doświadczeniem badawczym, dydaktycznym i aktywnością na polu organizacyjnym, które jednoznacznie kwalifikują ją do uzyskania stopnia doktora habilitowanego i pełnienia funkcji samodzielnego pracownika nauki.

Habilitacyjne osiągnięcia naukowe

Jako habilitacyjne osiągnięcie naukowe dr Agnieszka Latocha przedstawiła do oceny cykl oryginalnych i powiązanych tematycznie publikacji naukowych. Zbiorowi nadała tytuł – *Geomorfologiczne i krajobrazowe skutki zmian społeczno-gospodarczych na ziemi kłodzkiej od średniowiecza po czasy współczesne*. Sumaryczny IF osiągnięcia naukowego – 10,425. Sumaryczna liczba punktów w punktacji MNiSW – 148/159. Udokumentowany wkład autorski, w nawiązaniu do kolejnych publikacji, kształtuje się następująco: A1 – 100%, A2 – 100%, A3 – 100%, A4 – 40%, A5 – 50%, A6 – 100%, A7 – 100%, A8 – 100%. W skład dzieła wchodzi:

- 4 artykuły anglojęzyczne, opublikowane w czasopismach wymienionych w części „A” wykazu MNiSW z dn. 09.12.2016 r.:
 - [A2] **Latocha A.**, 2012, *Small catchments as sediment archives of past human activities, the example of Sudetes Mountains (SW Poland)*, *Zeitschrift für Geomorphologie*, 56, Suppl.3, s. 115-130. (IF 5 lat: 0,884, MNiSW: 15 pkt);
 - [A3] **Latocha A.**, 2014, *Geomorphic connectivity within abandoned small catchments (Stołowe Mts, SW Poland)*, *Geomorphology*, 212, s. 4-15. (IF 5 lat: 3,282, MNiSW: 35 pkt);
 - [A4] **Latocha A.**, Szymanowski M., Jeziorska J., Stec M., Roszczewska M., 2016, *Effects of land abandonment and climate change on soil erosion. An example from depopulated agricultural lands in the Sudetes Mts., SW Poland*, *Catena*, 145, s. 128-141. (IF 5 lat: 3,097, MNiSW: 35 pkt);
 - [A5] Migoń P., **Latocha A.**, 2013, *Human Interactions with the Sandstone Landscape of Central Sudetes*, *Applied Geography*, 42, s. 206-216. (IF 5 lat: 3,162, MNiSW: 40 pkt)
- 1 rozdział w anglojęzycznej monografii naukowej:

- [A8] **Latocha A.**, 2015, *Recovering the lost landscapes of abandoned villages in the Sudetes Mountains, southwest Poland*, [w:] V. Ivanišević, T. Veljanovski, D. Cowley, G. Kiarszys, I. Bugarski (red.), *Recovering lost landscapes*, Institute of Archaeology, Monographs vol. 58, Aerial Archaeology Research Group Occasional Publication no. 6, Belgrad, s. 45-56. (IF 5 lat: brak, MNiSW: 5 pkt);
- 3 artykuły polskojęzyczne, opublikowane w czasopismach wymienionych w części „B” wykazu czasopism MNiSW z dn. 09.12.2016 r.:
 - [A1] **Latocha A.**, 2013, *Wyludnione wsie w Sudetach. I co dalej?* Przegląd Geograficzny, 85, 3, s. 323-346. (IF 5 lat: brak, MNiSW: 5/13 pkt);
 - [A6] **Latocha A.**, 2010, *Współczesne zmiany kulturowo-przyrodnicze obszarów pogranicza na przykładzie Sudetów*, Problemy Ekologii Krajobrazu, XXVI, s. 181-194. (IF 5 lat: brak, MNiSW: 5/8 pkt);
 - [A7] **Latocha A.**, 2016, *Programy rolnośrodowiskowe a zmiany krajobrazu w Sudetach (na przykładzie powiatu kłodzkiego)*, Problemy Ekologii Krajobrazu, XLIII, s. 43-52. (IF 5 lat: brak, MNiSW: 8 pkt).

Zatem, opracowanie podlegające ocenie – to zbiór 8 publikacji wymienionych wyżej (przekazanych w wersji odpowiadającej oryginałom), który poprzedza komentarz autorski o objętości 18 stron (zawarty w autoreferacie). Jego struktura jest złożona. Pierwszą część stanowi wstęp, w którym Autorka wprowadza czytelnika w problematykę, wyjaśnia cel i zakres opracowania (podmiotowy, czasowy), uzasadnia wybór obszaru badań itp. W dalszej części omawia poruszane w poszczególnych publikacjach podjęte problemy naukowe ze zwróceniem na ich aplikacyjny charakter. Są to:

1. Problematyka zmian ludnościowych i sieci osadniczej [A1-A8]
2. Geomorfologiczne skutki zmian społeczno-gospodarczych [A2, A3, A4, A8]
 - 2.1. Sedymentologiczny zapis dawnego rolnictwa
 - 2.2. Wpływ gospodarki w górach na funkcjonowanie lokalnego systemu geomorfologicznego
 - 2.3. Wpływ zmian użytkowania ziemi w obszarach górskich na procesy rzeźbotwórcze, ze szczególnym uwzględnieniem erozji gleby
3. Krajobrazowe skutki zmian społeczno-gospodarczych [A1, A3-A8]
 - 3.1. Konceptyjny model długookresowych zmian krajobrazu w warunkach antropopresji
 - 3.2. Zmiany krajobrazu w okresie powojennym
 - 3.3. Wdrażanie programów rolnośrodowiskowych a zmiany krajobrazu
 - 3.4. Trwałość skutków dawnej działalności człowieka w krajobrazie
 - 3.5. Rola procesów geomorfologicznych i biotycznych w degradacji dawnych form antropogenicznych

4. Zagadnienia metodyczne dotyczące problematyki podejmowanej w pracy [A8]

Całość dopełnia spis cytowanej literatury (35 pozycji, w tym 10 anglojęzycznych), która oddaje, zarówno starsze, jak i aktualne poglądy naukowe. Nie ulega wątpliwości, że pod względem formalnym przedłożone do oceny dzieło habilitacyjne spełnia wymogi wynikające z art. 16, ust. 2, Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach naukowych i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r., poz. 882 ze zm. Dz. U. 2016 r., poz. 1311).

Dzieło habilitacyjne dr Agnieszki Latochy charakteryzuje się logiczną i spójną strukturą. Autorka, za główny cel badań przyjęła: rozpoznanie i charakterystykę geomorfologicznych i krajobrazowych implikacji działań ludzkich na obszarze ziemi kłodzkiej w okresie od średniowiecza po czasy współczesne oraz określenie przyczyn i skutków tej transformacji terenu w kolejnych etapach (fazach) ewolucji, różniących się od siebie zarówno zakresem czasowym i przestrzennym, jak i natężeniem antropopresji. Jego osiągnięcie nastąpiło poprzez realizację celów szczegółowych, wyartykułowanych w poszczególnych publikacjach.

Dr Agnieszka Latocha, ze względu na interdyscyplinarny zakres podjętej problematyki, stosowała różne metody badawcze, zarówno typowe dla nauk geograficznych (np. GIS), jak i te właściwe dla nauk społecznych oraz nauk historycznych, jak np. kwerenda i studium literatury historycznej (a niekiedy także archeologicznej). Ponadto dokonywała rozpoznania i analiz na podstawie historycznych i współczesnych materiałów kartograficznych, m.in. map topograficznych, map morfologicznych oraz pochodzących z baz danych (np. z Bazy Danych Obiektów Topograficznych BDOT 2013). W dużym zakresie wykorzystywała rozproszone dokumenty źródłowe, plany zagospodarowania przestrzennego itp. Spośród metod jakościowych (kwalitatywnych) Autorka stosowała: opis, analizę, syntezę, metodę ewolucyjną, kartograficzną metodę badań oraz metodę porównawczą. Podczas badań terenowych podstawowymi metodami były obserwacja, pomiary, kartowanie oraz sporządzanie dokumentacji fotograficznej. Prace obejmowały morfografię i morfometrię form, określenie miąższości osadów wraz z rozpoznaniem ich cech fizycznych oraz analizy środowiskowe. W uzasadnionych przypadkach pobrany w terenie materiał podlegał dalszym analizom laboratoryjnym (np. wykonywano analizy uziarnienia, określano zawartość materii organicznej, datowano wiek osadów metodą radiowęglową – w Laboratorium Radiowęglowym w Poznaniu). Z grupy metod ilościowych (kwantytatywnych) znalazły zastosowanie m.in. metody statystyczne (w odniesieniu do archiwalnych i współczesnych materiałów statystycznych).

Problematyka badawcza rozwijana w pracach tworzących dzieło habilitacyjne dotyczy ważnego zagadnienia naukowego – mechanizmu przemian krajobrazu, w tym pod wpływem działalności człowieka. Prawidłowe dokumentowanie tych przemian, interdyscyplinarne

podejście naukowe oraz dogłębna interpretacja są obecnie niezwykle ważne, ponieważ krajobraz podlega dalszej transformacji wskutek antropopresji. Warto jednak zauważyć, że Habilitantka podjęła badania, w których uwzględniła także słabnącą antropopresję, wskutek której może dochodzi do progresywnych zmian krajobrazu, co stanowi istotne zagrożenie dla zachowania swoistego charakteru i tożsamości uprzednio wykształconego krajobrazu kulturowego. Na wybranym przez siebie obszarze – ziemi kłodzkiej – analizuje dotychczasowe relacje między człowiekiem a środowiskiem, ale także wskazuje na kierunki dalszych zmian. Bezpośrednimi efektami depopulacji są zmiany struktury osadniczej oraz pokrycia i użytkowania terenu. Wskutek tych niekorzystnych procesów zmienia się nie tylko fizjonomia krajobrazu kulturowego, ale niekiedy następuje także utrata swoistej więzi między ludźmi i krajobrazem, co często prowadzi do jego niewłaściwego wykorzystania. Wybór ziemi kłodzkiej za obszar badań Habilitantka uzasadnia jego odmiennością w kontekście wyraźnie zaznaczającego się tutaj od 150 lat procesu depopulacji, a ponadto zwraca uwagę na znaczną trwałością granic historycznych, które odpowiadają granicom obecnego powiatu kłodzkiego. Nie ulega też wątpliwości, że region ten charakteryzuje się swoistością i unikatowością w skali Europy, nie tylko z geograficznego punktu widzenia, ale także ze względu na przebieg procesu depopulacji.

Nie podejmując szczegółowego omówienia publikacji tworzących dzieło habilitacyjne pragnę zwrócić uwagę, że wyniki i wnioski stanowiące najważniejsze osiągnięcia badawcze dr Agnieszki Latochy wskazują na wieloaspektowe podejście do problemów podjętych w poszczególnych publikacjach. Ważne jest także odwoływanie się do opinii, wniosków i wyników badań innych autorów – Autorka łącznie cytuje w publikacjach ponad 300 pozycji, w tym ponad 160 obcojęzycznych. Do najważniejszych rezultatów badań, przedstawionych w dziele habilitacyjnym należą:

- ustalenie wielkość i przestrzennej zmienności procesu depopulacji, oraz określenie jego zmiennych w czasie uwarunkowań i skutków,
- identyfikacja czynników determinujących przetrwanie, destrukcję i zanik składników krajobrazu kulturowego oraz wpływających na przestrzenne zróżnicowanie sedymentologicznego zapisu dawnej gospodarki;
- ilościowa, jakościowa i przestrzenna charakterystyka krajobrazowych (w tym geomorfologicznych) następstw procesów społeczno-gospodarczych;
- określenie trwałości bezpośrednich i pośrednich skutków gospodarki człowieka w warunkach rosnącej, słabnącej i replikatywnej antropopresji oraz w nawiązaniu do najnowszych trendów rozwoju gospodarczego badanych obszarów;
- ustalenie wielkości i charakteru antropogenicznego przekształcenia terenów wyludnionych (zarówno na podstawie identyfikacji w krajobrazie pozostałości

antropogenicznych obiektów i form rzeźby terenu, jak i zapisu dawnych działań gospodarczych w osadach stokowych i/lub aluwialnych);

- określenie rodzaju, intensywności oraz przestrzennego zróżnicowania procesów morfologicznych, które dominowały na obszarze badań w przeszłości i współcześnie; z uwzględnieniem ich udziału w modyfikacji procesów i funkcjonowaniu lokalnego systemu geomorfologicznego oraz dawnej i obecnej działalności człowieka na połączenie systemu stokowego z korytowym;
- wykazanie istotnej roli zmian pokrycia i użytkowania terenu w przebiegu procesów erozji gleby na tle regionalnych zmian klimatu;
- opracowanie koncepcyjnego modelu rozwoju krajobrazu kulturowego dla obszaru Gór Stołowych o rzeźbie płytowej;
- wykazanie zasadności stosowania skali przestrzennej w ocenie stopnia i trwałości antropogenicznej modyfikacji procesów rzeźbotwórczych;
- wykazanie na konieczność stosowania szerokiego spektrum metod i technik badawczych do interdyscyplinarnych badań efektów antropopresji;
- przeprowadzenie weryfikacji przydatności poszczególnych w celu wypracowania warsztatu badawczego oraz procedur łączących metody badań geografii fizycznej i geografii człowieka oraz badań historycznych.
- uzasadnienie konieczności monitorowania i ochrony krajobrazu kulturowego, narażonego na degradację.

Problematyka przemian krajobrazu ziemi kłodzkiej wskutek zmian społeczno-gospodarczych została przedstawiona w dziele habilitacyjnym w sposób oryginalny i wieloaspektowy, i właściwie osadzona na pograniczu geografii krajobrazu, geomorfologii oraz geografii społeczno-ekonomicznej. Autorka, postrzegając krajobraz kulturowy jako twór ewolucji geosfery, dokonała jego interpretacji przy wykorzystaniu różnych metod, ale zawsze traktując go jako wynik przebiegu procesów przyrodniczych, społecznych i gospodarczych. Rysując spójną koncepcję metodologiczną, wykazała dojrzałość i wysokie kompetencje badacza. Pamiętając o praktycznym wymiarze realizowanych przez siebie badań wykazała potrzebę udziału geografów w badaniach aplikacyjnych, nawiązujących do idei zrównoważonego rozwoju. Warto także podkreślić, że o ile badania środowiska przyrodniczego Sudetów są dobrze udokumentowane w licznych pracach naukowych to problematyka krajobrazu kulturowego tego regionu i jego przemian była rzadziej podejmowana przez geografów. W tym względzie wkład Habilitantki należy ocenić jako istotny, ponieważ opracowanie habilitacyjne w znaczący sposób wypełnia wskazaną lukę.

Podsumowując stwierdzam, że dzieło habilitacyjne dr Agnieszki Latochy jest opracowaniem naukowym, które zawiera wiele nowych, oryginalnych danych

naukowych. Podjęty problem został w nim rozpatrzony wielowątkowo i przy wykorzystaniu różnych metod. W zaproponowanym ujęciu posiada charakter ważnej pod względem naukowym syntezy problemowej i regionalnej, zawierającej ocenę znaczenia uwarunkowań społeczno-gospodarczych (od czasów historycznych po okres współczesny) dla rozwoju krajobrazu na obszarze o przestrzennie zróżnicowanym potencjale morfodynamicznym. Recenzowane osiągnięcie habilitacyjne dobrze wpisuje się w problematykę badań współczesnej geografii. Charakteryzuje się autorskim i twórczym ujęciem podjętego tematu naukowego, i co ważne ma wymiar aplikacyjny.

Konkluzja

Przedstawiony do oceny dorobek naukowy i dzieło habilitacyjne świadczą o dojrzałości naukowej dr Agnieszki Latochy. Uważam, że ma kompetencje w zakresie rozwiązywania złożonych problemów naukowych oraz że posiada teoretyczną wiedzę w określonej dziedzinie naukowej, i opanowała umiejętności niezbędne do samodzielnego prowadzenia pracy badawczej. Związek tematyczny pomiędzy dorobkiem naukowym a dziełem habilitacyjnym wskazuje na ukierunkowanie Jej zainteresowań i ugruntowaną specjalność. Dr **Agnieszka Latocha** jest dobrze przygotowanym specjalistą – geografem, posiadającym bogate doświadczenie dydaktyczne i organizacyjne,

Uważam, że osiągnięcie habilitacyjne dr Agnieszki Latochy, pt. *Geomorfologiczne i krajobrazowe skutki zmian społeczno-gospodarczych na ziemi kłodzkiej od średniowiecza po czasy współczesne*, posiada istotne wartości poznawcze i stanowi znaczny wkład w rozwój geografii jako dyscypliny naukowej. Jest ciekawym i cennym opracowaniem naukowym szczegółowo przedstawiającym podjętą problematykę, zawierającym oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. **Stwierdzam, że dzieło to spełnia wymagania wynikające z art. 16, poz. 2, Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach naukowych i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z dnia 21 czerwca 2016 r., poz. 882 ze zm. Dz. U. 2016 r., poz. 1311).** W związku z powyższym zwracam się do Wysokiej Rady Wydziału Nauk o Ziemi i Kształtowania Środowiska Uniwersytetu Wrocławskiego z wnioskiem o dopuszczenie dr Agnieszki Latochy do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Toruń, 9 sierpnia 2017 r.